

De rood gemarkeerde aanpassingen in en aanvullingen op de bestaande module Afwijken van waarderingen (<https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/module-afwijken-van-waarderingen>) worden voorgesteld naar aanleiding van de afronding van de module 'Afwijken van beslisregels'.

<Startpagina> Module Afwijken van waarderingen

Een vastgestelde selectielijst is een momentopname. Daarbij kun je niet met alle toekomstige ontwikkelingen rekening houden. Of deze ontwikkelingen onmiddellijk meenemen bij een herziening. Daarom is het mogelijk om binnen bepaalde grenzen af te wijken van een vastgestelde selectielijst. Deze module beschrijft welke afwijkingen mogelijk zijn. En hoe je [de beslissing om af te wijken](#) vastlegt en verantwoordt. Zodat het voor [iedereen](#) duidelijk [is](#) waar je van de selectielijst afwijkt en waarom. [Meer informatie over de daaropvolgende toepassing van deze afwijkingen in informatiesystemen vind je in de module Afwijken beslisregels bewaartermijnen.](#)

<Blok> Voor wie is deze module?

Deze module is bedoeld voor medewerkers die behoefte aan afwijkingen van een selectielijst signaleren, die deze willen vastleggen en die kunnen verantwoorden. Zoals informatiemanagers, juristen en adviseurs informatiebeheer.

<Blok> Welke afwijkingen zijn mogelijk?

[Artikel 5, lid 1, sub e van het Archiefbesluit](#) voorziet momenteel één mogelijke afwijking op de selectielijst, namelijk uitzonderen van vernietiging. Met andere woorden: informatie die in de selectielijst gewaardeerd is als te vernietigen alsnog blijvend bewaren. Je kan dus zo meer informatie blijvend bewaren. Op voorwaarde dat de criteria [hiervoor](#) zijn vastgelegd in de selectielijst. Voor hotspots zijn dit de hotspotcriteria. Een hotspot is een gebeurtenis die leidt tot opvallende of intensieve interactie tussen overheid en burgers of tussen burgers onderling. Het gaat om zaken die veel maatschappelijke onrust veroorzaken. En dus aansluiten bij [de selectiedoelstelling](#). Daarnaast kunnen criteria betrekking hebben op belangrijke precedënten, bijzondere gebeurtenissen, bijzondere personen en bijzondere gebouwen.

<Blok> Hoe voer je afwijkingen door?

~~Voor uitzonderen van vernietiging identificeer je hotspots op basis van de hotspotmonitor met bijhorende hotspotcriteria, zoals vastgelegd in de selectielijst. Een handig stappenplan helpt om deze hotspotmonitor uit te voeren. En het resultaat vast te leggen in een hotspotlijst. Voor alle besluiten tot uitzondering van vernietiging gelden de volgende algemene aanbevelingen:~~

- ~~• [Neem een besluit om informatieobjecten uit te zonderen van vernietiging en documenteer dit. Een intensief afstemmingsoverleg is niet nodig, maar zorg er in elk geval voor dat het geen beslissing van één persoon is en dat ook de proceseigenaar betrokken is. Het besluit geeft minimaal aan welke informatieobjecten worden uitgezonderd, op basis van welk uitzonderingscriterium in de selectielijst en welke beweegredenen, tot slot, met wie het besluit is afgestemd.](#)~~
- ~~• [Informeer het Strategisch Informatie Overleg \(SIO\).](#)~~

~~Voor hotspots gelden de volgende specifieke aanbevelingen in de vorm van een stappenplan:~~

- ~~• [Hotspotcriteria](#)~~
- ~~• [Stappenplan voor het periodiek uitvoeren van de hotspotmonitor](#)~~
- ~~• [Meestal staan in een selectielijst ook criteria voor belangrijke precedënten, bijzondere gebeurtenissen, bijzondere personen en bijzondere gebouwen. Het volstaat in dat geval om op het moment van overbrengen de uitzondering van vernietiging in de inventaris verantwoorden.](#)~~

<Blok> Wat valt buiten de scope van deze module?

Het is ook mogelijk dat informatieobjecten worden uitgesteld van vernietiging. Hierbij ga je nog steeds vernietigen, maar later dan zou moeten op basis van de selectielijst. De vernietiging wordt tijdelijk geblokkeerd. Bijvoorbeeld wegens een juridisch geschil, parlementair onderzoek of een informatieverzoek in het kader van de Wet open overheid. Je stelt ook uit als vernietiging afhankelijk is van derden die hun termijnen overschrijden. Of van een door de proceseigenaren aangegeven bedrijfsbelang. Maar de waardering zelf wijzigt in al deze gevallen niet. Uitstellen wordt daarom niet meegenomen in deze module.

Ook buiten de scope van deze module valt noodvernietiging. Op basis van artikel 9, lid van de Archiefwet kan in buitengewone omstandigheden – denk aan oorlog of oorlogsgevaar - tot onmiddellijke vernietiging beslist kan worden. Zonder rekening te moeten houden met de selectielijst. Dit is een bijzondere en uitzonderlijke procedure.

<Blok> Wat is de status van deze module?

Deze module is een advies. Een afwijkende methodiek is mogelijk, maar moet onderbouwd worden conform [artikel 5 , lid 1, sub d, 1° van het Archiefbesluit](#) en moet in lijn zijn met de [selectiedoelstelling](#). Bespreek dit daarom eerst met het Nationaal Archief.

[Neem contact op met het Nationaal Archief](#)

<Subpagina> **Stappenplan periodiek uitvoeren hotspotmonitor**

Het identificeren van hotspots en van voor elke hotspot relevante informatie omvat een aantal stappen. De hotspotmonitor van je eigen organisatie is daarbij de belangrijkste leidraad. En volgt dezelfde logica als de onderstaande stappen. Deze zijn hier opgenomen om extra houvast en nuttige tips te bieden. De resultaten van de uitgevoerde hotspotmonitor verwerk je vervolgens in de hotspotlijst. En in een bijhorend informatieoverzicht.

Het is mogelijk dat archiefbewaarplaatsen op eigen initiatief hotspots aangrijpen om ook actief particuliere archieven te acquireren. Maar dat houdt geen verplichtingen in voor je organisatie. En valt buiten de scope van deze module.

<Uitklapmenu> **1: Bepaal of de randvoorwaarden voldaan zijn**

Voordat je als [regisseur](#) van een hotspotmonitor aan de slag kunt gaan, zijn de volgende zaken geregeld:

- Je beschikt over [een in een selectielijst vastgelegde hotspotmonitor](#). Gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen machtigen hun koepelorganisaties tot het opstellen van een gezamenlijke selectielijst, met inbegrip van de inrichting van de hotspotmonitor op hoofdlijnen. Decentrale overheden kunnen die vervolgens verder inrichten passend bij de eigen organisatie.
- Het expertpanel is volledig.
- Je hebt inzicht in de inrichting van de informatiehuishouding.
- Je beschikt over een netwerk binnen je organisatie. Hierdoor kun je snel en gericht contact opnemen met proceseigenaren die bij de hotspot betrokken zijn.

<Uitklapmenu> **2: Controleer wanneer de hotspotmonitor uitgevoerd wordt**

Je organisatie heeft in de hotspotmonitor vastgelegd hoe vaak deze uitgevoerd wordt. Houd die minimale frequentie aan en start de hotspotmonitor tijdig op.

<Uitklapmenu> **3: Voer de hotspotmonitor uit**

Je organisatie heeft zelf in de hotspotmonitor bepaald hoe deze uitgevoerd moet worden. En wie in welke rol betrokken is. Volg dat proces. Het resultaat van dat proces is een hotspotlijst.

De volgende, praktische tips kunnen hierbij helpen:

- Je haalt als regisseur input op bij de experts. Maar je kunt zelf ook andere bronnen raadplegen. Bijvoorbeeld kranten of nieuws- en jaaroverzichten. Ook kun je al gepubliceerde hotspotlijsten van andere overheden bekijken. Let er wel op dat daardoor discussie in het expertpanel niet in de kiem gesmoord wordt. Om dit te voorkomen, kun je het inbrengen als aanvullende informatie, na een eerste brainstorm door de experts.
- Geef als regisseur in het expertpanel de aftrap met een uitleg over het doel van de bijeenkomst. De ervaring leert dat daarna de gesprekken en ideeën snel op gang komen. Treed ook tijdens die brainstorm op als gespreksleider en noteer de genoemde hotspots en de gemaakte afwegingen.
- Ga niet al te ver terug in de tijd. Het uitgangspunt is om hotspots 'kort achteraf' te identificeren. Kijk je verder dan enkele jaren terug, dan is de herinnering vermoedelijk al vervaagd. En is vluchtige, digitale informatie misschien al verloren gegaan. Bovendien blijft het mogelijk om ook informatie over markante personen, locaties, precedenten, enz. uit te zonderen van vernietiging.
- Houd tijdens de brainstorm het verschil in de gaten tussen enerzijds hotspots en anderzijds bredere thema's en trends. Hotspots kunnen op een bredere trend wijzen, maar zijn in principe kortere en in de tijd goed af te bakenen gebeurtenissen. Omgekeerd kan een trend als haakje dienen om hotspots te identificeren.

- Hotspots kunnen ook positieve gebeurtenissen zijn, zoals de viering van een kampioenschap. Heel vaak bestaat de neiging om alleen negatieve gebeurtenissen te vermelden, zoals rampen.
- Het identificeren van hotspots is en blijft een subjectief proces. Een organisatie kan dus ook iets al een hotspot identificeren waar maar een minderheid van het expertpanel zich achter schaart. Zolang je maar met elkaar in gesprek gaat over de waarde van een hotspot. En je de keuze kunt verantwoorden.
- Hotspots kunnen (ook) over personen handelen. Je kunt persoonsnamen vermelden als de naam van de betrokken persoon algemeen bekend is. Bijvoorbeeld in de media. In alle andere gevallen kun je in de gepubliceerde versie van de hotspotlijst de bewuste persoonsgegevens niet vermelden.

Maak eventueel van de hotspotmonitor gebruik om samen met het expertpanel ook de eerder vastgestelde hotspots zonder einddatum te bekijken. En voor elk van deze hotspots te beslissen of de beschrijving verder aangevuld moet worden of dat deze helemaal afgesloten kan worden. Het bijhorende [actuele informatieoverzicht](#) is daarbij een nuttig hulpmiddel.

<Uitklapmenu> 4: Beschrijf en onderbouw de hotspots

Een belangrijk aandachtspunt is dat elke hotspot voldoende onderbouwd en van een context is voorzien. Beschrijf duidelijk wat de rol van je organisatie is bij de hotspot. Dan wordt ook voor buitenstaanders duidelijk waarom een gebeurtenis door je organisatie tot hotspot bestempeld wordt.

Daarbij kun je gebruik maken van een model-hotspotlijst, met bijhorende toelichting. De toelichting van de hotspotlijst vul je voor je eigen organisatie aan. Vervolgens vul je voor elke hotspot de volgende velden in:

- Uniek volgnummer.
- Een beknopte omschrijving.
- Een start- en einddatum, als die laatste al bekend is.
- De relevante criteria door deze aan te kruisen.
- Een korte beschrijving van de hotspot die het verband legt met de datering en de criteria.
- De rol van de organisatie bij de hotspot.
- Mogelijke andere betrokken organisaties.

Maak eventueel van de hotspotmonitor gebruik om de beschrijving en onderbouwing van de eerder vastgestelde hotspots aan te vullen met nieuwe informatie of met een einddatum.

- [Maak gebruik van het sjabloon hotspotlijst](#).

Fictief voorbeeld - Hotspots Nederlandse Organisatie voor Fictieve Zaken (NOFZ)

Uniek nummer	1
Hotspot	De protestcampagne van D. Quichot
Datering	1 februari 2021 - 2 mei 2021
Criteria	Maatschap. beroering/media-aandacht ☒ Tegenstellingen tussen burgers/emoties ☒ Debat functioneren overheid ☐ Positie bestuur ☐
Nadere omschrijving	De NOFZ voerde vanaf februari 2021 onderzoek naar de denkbeelden van D. Quichot en bestempelde deze op 18 april als fictief. D. Quichot organiseerde daarop via sociale media een protestcampagne tegen de Wet aangaande Fictieve Zaken. Hoogtepunt was de protestactie op 1 mei in de gemeente Windmolens, die ontaardde in hevige rellen tussen voor- en tegenstanders van de Wet aangaande Fictieve Zaken. In reactie op deze rellen zette D. Quichot op 2 mei zijn campagne stop. De gebeurtenissen kregen heel wat weerklank in de nationale en internationale media.

**Rol
organisatie**

De NOFZ was verantwoordelijk voor de controle en beoordeling van denkbeelden van D. Quichot als een fictieve zaak, het behandelen van openbaarheidsverzoeken, het behandelen van vragen en klachten van burgers, het beantwoorden van persvragen, het voorzien van extra beveiliging.

**Andere
organisaties**

Gemeente Windmolens.

<Uitklapmenu> 5: Laat de hotspotlijst vaststellen en publiceren

Je organisatie heeft zelf in de hotspotmonitor bepaald wie de hotspotlijst vaststelt. En waar die vervolgens gepubliceerd wordt. [Doorgaans is dat het Strategisch Informatie Overleg \(SIO\)](#). Volg deze afspraken.

<Uitklapmenu> 6: Baken voor elke hotspot de relevante informatie af

Dat er een hotspotlijst is, garandeert nog niet dat informatieobjecten over een hotspot blijvend bewaard worden. De gesignaleerde hotspots zijn slechts het startpunt om informatieobjecten uit te zonderen van vernietiging. Je wilt ook niet blindelings alle informatieobjecten uitzonderen van vernietiging. Alleen de relevante.

Bekijk samen met de (andere) informatieadviseur(s) van je organisatie (onderdelen) welke informatieobjecten, binnen welke informatiesystemen, binnen welke werkprocessen en bij welke actoren relevant kunnen zijn. Neem daarbij de nadere omschrijving in de hotspotlijst als uitgangspunt. Gebruik eventueel zoekopdrachten (query's) om te kijken waar relevante informatieobjecten zich bevinden. Betrek ook de proceseigenaar bij het identificeren van relevante informatie. Of door samen de keuze(s) te maken. Of door eerst zelf de keuzes(s) te maken. En vervolgens de resultaten met de proceseigenaar te bespreken en waar nodig aan te passen en/of aan te vullen.

Gebruik opnieuw de [systeemanalyse-bewaarcriteria](#) als leidraad om relevante informatie uit te zonderen van vernietiging. Denk bijvoorbeeld aan besluitvorming op lagere niveaus, die je voor een hotspot wel wilt bewaren. Of registraties die de hotspot goed blijken te documenteren. Ook hier kun je gebruik maken van de blijvende bewaring van een steekproef of van voorbeelddossiers. Ook kun je besluiten om bepaalde informatie niet uit te zonderen van vernietiging en dus niet af te wijken van de selectielijst. Je kunt de hotspot dan wel aangrijpen om de duurzame toegankelijkheid van deze informatie te controleren en actiever te bewaken.

Mogelijk worden beveiliging en privacybescherming aangehaald als argumenten om relevante informatie niet uit te zonderen van vernietiging. Maar de vastgestelde hotspot biedt juist een grondslag om ook vertrouwelijke gegevens en persoonsgegevens (mee) uit te zonderen van vernietiging. En om dat te kunnen verantwoorden.

<Uitklapmenu> 7: Stel voor elke hotspot een informatieoverzicht op

Voor elke hotspot wil je een overzicht hebben van alle relevante informatieobjecten. Dan is het duidelijk waar deze zich bevinden en waar door uitzonderen van vernietiging wordt afgeweken van de selectielijst. Dit helpt je organisatie ook bij het nemen van bijkomende maatregelen om de duurzame toegankelijkheid te verzekeren.

Verwerk voor elke hotspot alle gegevens en selectiebeslissingen in een informatieoverzicht. Voor grotere organisaties zoals ministeries kan dat in één overzicht per concernonderdeel.

- [Maak gebruik van het sjabloon informatieoverzicht](#)

Voor elke actor, elk werkproces en elk [informatieobject](#) vul je de onderstaande velden in. Daardoor leg je uiteindelijk het verband met de selectielijst.

Actor

- Naam actor
- Afkorting naam actor
- (Permalink naar) Beschrijving taken actor
- Toelichting

Bij de beschrijving van de taken van de actor is het mogelijk alleen een link naar een bestaande beschrijving te vermelden. Bijvoorbeeld op de website of in het [actorenregister](#). Voorwaarde is wel dat het een permalink is.

Werkproces

- Beschrijving werkproces
- Start- en einddatum werkproces
- Toelichting

Bij de beschrijving van de werkprocessen verduidelijk je voor overlegorganen of de actor voorzitter, secretaris of lid is. Bijvoorbeeld: 'verzorgen van het secretariaat van het directieoverleg (DO)'.

Informatie

- Informatievormen
- Informatiesystemen
- Locatie
- Beheerder
- Titel selectielijst
- URL selectielijst
- Categorie selectielijst
- Waardering selectielijst
- Afwijking selectielijst
- Indien afwijking selectielijst, de nieuwe selectiebeslissing
- Toelichting

Fictief voorbeeld -

Informatieoverzicht hotspot 1 D. Quichot, Nederlandse Organisatie voor Fictieve Zaken (NOFZ)

Actor

- *Naam:* Afdeling Communicatie
- *Afkorting:* Com
- *Beschrijving taken:* <https://hdl.handle.net/10648/d9987c0-b91e-4cd1-9e4e-2d70c>

Werkproces

- *Beschrijving:* Opstellen en verspreiden van persberichten
- *Start- en einddatum:* 20 april 2021 - 2 mei 2021

Informatie

- *Informatievormen:* Persberichten, e-mail
- *Informatiesysteem:* Document Management Systeem
- *Locatie:* Rubriek E.6.2
- *Beheerder:* Woordvoerder
- *Selectielijst:* Selectielijst NOFZ 2020
- *Categorie:* Geven van publieksvoorlichting
- *Waardering:* Vernietigen 5 jaar na afsluiten dossier
- *Afwijking selectielijst?:* Ja
- *Nieuwe selectiebeslissing:* Bewaren

<Uitklapmenu> 8: Houd voor elke hotspot het informatieoverzicht up-to-date

Het kan zijn dat een hotspot op het moment van vaststelling nog geen einddatum heeft. En dus nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. Dan doe je er ook goed aan het informatieoverzicht periodiek te controleren. En zo nodig aan te passen en/of vullen door de stappen [6](#) en [7](#) te herhalen.

<Uitklapmenu> 9: Neem hotspots mee bij het bepalen van waarderingen

Mogelijk stel je na verloop van tijd vast dat voor je organisatie vaak dezelfde types hotspots vastgesteld worden. Of dat in het informatieoverzicht regelmatig dezelfde werkprocessen en informatieobjecten opduiken en van vernietiging uitgezonderd worden. Dat wijst er misschien op dat incidentele gebeurtenissen een structureel karakter hebben. Of dat bepaalde categorieën toch aan een bewaarcriterium voldoen. Bijvoorbeeld omdat ze toch een systematische registratie vormen. Neem dat mee wanneer je een selectielijst wilt actualiseren en in dat kader opnieuw gaat [waarderen](#). Mogelijk voordeel is dat je na die bijsturing minder informatieobjecten van vernietiging moet uitzonderen. Omdat ze nu in de selectielijst gewaardeerd worden als blijvend te bewaren.

CONCEPT

De onderstaande aanvulling op de bestaande webpagina *Ontwikkeling en beheer van kennisproducten* (<https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/ontwikkeling-en-beheer-van-kennisproducten>) wordt voorgesteld naar aanleiding van de afronding van de module 'Afwijken van beslisregels'.

<Startpagina> Ontwikkeling en beheer van kennisproducten

<Uitklapmenu> *Waarom hanteert het Nationaal Archief in kennisproducten het begrip 'informatieobjecten'?*

Het begrip informatieobject is vergelijkbaar met 'document' uit de *Archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen* ("Geheel van samenhangende gegevens, vastgelegd op een of meer gegevensdragers.") of ISO 15489 ("Vastgelegde informatie die of vastgelegd object dat als eenheid kan worden behandeld".) Maar het Nationaal Archief verkiest het begrip 'informatieobject' in plaats van 'document' omdat 'document' vaak wordt geassocieerd met papier of met een digitaal bestand.

CONCEPT